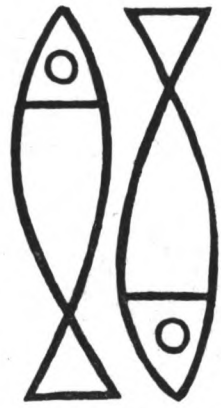

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

Gods alwetendheid der vromen troost

*Want Gij hebt mijn nieren gevormd,
mij in de schoot van mijn moeder geweven.*

(Psalm 139)

Gods alwetendheid der vromen troost is het opschrift dat staat boven deze psalm in de Bijbel, die ik gewend ben te gebruiken. Ik meen dat het een goede weergave is van de inhoud.

Het is bij eerste lezen al wel duidelijk, dat het gaat om Gods alwetendheid, maar ook over Gods aanwezigheid. „Gij omgeeft mij van achteren en van voren en Gij legt uw hand op mij”.

Het opvallende is wel dat deze wetenschap van Gods alwetendheid niets alarmerends meer heeft voor de dichter.

Ja, dat het hem is tot diepe troost.

Misschien dat er iets van dat alarmerende zit in de laatste verzen: „Doorgrond mij, o God, en ken mijn hart, toets mij en ken mijn gedachten, zie of bij mij een heilloze weg is en leid mij op de eeuwige weg”. Maar dat bidt deze dichter dan als hij eerst gezegd heeft dat hij de vijanden des HEREN haat met een volkomen haat. En juist bij haat is ons vlees en wereld wel zeer nabij. Vandaar misschien die bede: doorgrond en ken mijn hart, o HEER.

—o—

God heeft alles geschapen.

God weet alles.

God heeft ook de mens geschapen. Ons in de schoot van onze moeder geweven.

In deze tijd, waarin men vrij brutaal spreekt over abortus provocatus en over „baas in eigen buik”, een tijd, waarin men voorbehoedsmiddelen uit de automaat kan halen, alsof het het snoepje van de week is, is het goed om terug te keren tot het Bijbelse spreken over onze geboorte. Terug te keren tot de verbazing over onze eigen geboorte en die van onze kinderen. Hoe meer men in onze tijd gaat weten over het leven en het ontstaan van het leven in de wetenschap, hoe meer het woord „geweven” op zijn plaats is. Hoe meer nood-

zakelijk het is dat de verbazing over het wonder van ons bestaan niet weggaat uit ons leven, omdat de Here Jezus Christus wonderbaar geboren is, om ons leven te delen en om hem, die het geweld van de dood had, de duivel, te onttronen (Hebr. 2 : 14, 15). Het gaat de HERE, die het leven liefheeft en Zijn Zoon, onze Here Jezus Christus, aan het hart als zijn kinderen verdriet hebben en nog te lijden hebben van de dood en alle daaraan voorafgaande ellende (Joh. 11 : 33, 38). Maar Christus heeft over de machten gezegevierd en ze te kijk gesteld door voor onze zonden te lijden.

Daarom kunnen we ons verheugen over onze geboorte en die van onze kinderen, óók van de „gehandicapte” kinderen. Er is een vreugde die blijft temidden van alle verdriet. Deze vreugde, zoals A. Janse het gezegd heeft: God is ons meer nabij dan onze Vader en Moeder. (De heerlijkheid der psalmen, als liederen des Verbonds.)

—o—

God heeft niet alleen ons vormeloos begin gezien, maar ook de dagen, die geformeerd zouden worden, toen nog geen daarvan bestond. Ze waren opgeschreven in Zijn boek.

Het is de moeite waard dit leven om geleefd te worden, zelfs al moeten we zeggen dat dit leven niet anders is dan een gestadig sterven. Het is de moeite waard, vanwege het feit dat Jahweh, de God en Vader van onze Here Jezus Christus, ook onze God en Vader wil zijn.

God heeft een boek.

Dat betekent: God de HERE heeft een plan met deze wereld.

God heeft een boek.

Dat betekent: God de HERE heeft een plan met Zijn volk.

God heeft een boek.

Dat betekent: God de HERE heeft een plan met ieders leven.

Een plan tot verlossing. Een plan, dat zal uitlopen op de nieuwe hemel en de nieuwe aarde en de nieuwe mensheid.

„Hoe kostelijk zijn mij Uw gedachten,
o God.

hoe overweldigend is haar getal.”

Als onze dagen al opgeschreven stonden toen nog geen daarvan bestond, dan betekent dat niet minder dat God ons niet alleen in onze geboorte meer nabij was dan Vader en Moeder, maar ook in heel ons leven. Dat is een zeer vrolijk makende wetenschap, zou Luther zeggen. We zijn ook in ons leven en in de leidingen Gods met ons leven, maar niet overgeleverd aan de „machten”. De machten zijn geheel en al in de hand Gods.

God heeft een boek.

Dat betekent ook dat óns leven en hét leven een zinvolle toekomst heeft (Op. 5 : 1).

Dat is der vromen troost, dat alles gebeurt, overeenkomstig Gods plan van eeuwigheid. Een plan, dat niet minder betekent dat God alle dingen zal herstellen in Jezus Christus (Ef. 1 : 10).

Maar dan ook alles.

Ook dat, waarom ge thans nog schreit.

Als Paulus het heeft over deze tegenwoordige tijd, waarin wij leven, dan weet hij dat deze tijd een tijd van lijden is. Maar hij weet meer, evenals de dichter van deze psalm: hij weet van de goede toekomst (Rom. 8 : 18).

Dat geeft moed om vol te houden.

Uit de mond van kinderen en zuigelingen heeft God sterkte gegrondvest de vijand (de dood) en de wraakgierige (de duivel) ten spijt (Psalm 8).

H. Amelink - Langerak

KERKELIJK Leven

De grote misrekening

Het wil maar niet rustig worden in de vrijgemaakte kerken, die (nog) niet buiten het landelijk verband staan. De consolidatie, waarvan te Hoogeveen is gerept, blijkt een illusie te zijn. De breuken gaan door. Vrijwel elke week geeft de pers verslag van een of meer!

De rust is na de forse besluiten van de synode van Hoogeveen niet teruggekeerd. Het is integendeel al onrust, dat de klok slaat. Er is in brede kring onbehagen. Het forse optreden heeft geen baat gebracht, er wordt steeds meer verzet openbaar, of tegen het beleid als zodanig of tegen onderdelen ervan. Het een zal van het ander trouwens wel moeilijk te scheiden zijn.

Zo heeft de kerkeraad te Maassluis een „witboek” gepubliceerd, waarin hij zijn standpunt tegenover de generale synode van Hoogeveen handhaaft, dat prof. Kamphuis zich door zijn bekende wegroeping van de trouwe gelovigen van achter hun door hem gediskwalificeerde kerkeraden in Noord-Holland — die van Koog/Zaandijk en Wormerveer — heeft schuldig gemaakt aan openbare scheurmaking.

De kerkeraad heeft zich eerst met prof. Kamphuis zelf verstaan, en toen hij niet bevredigd werd, zich met zijn klacht gericht tot de curatoren van de Theologische Hogeschool en tot de Raad van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-Delfshaven, van welke kerk prof. Kamphuis emeritus-predikant is. Curatoren wezen de aanklacht af, waarna de kerkeraad van Maassluis zich wendde tot de generale synode van Hoogeveen. Toen de kerkeraad van Delfshaven dit vernam, zette hij zijn behandeling van deze zaak stop.

Ook de generale synode wees de aanklacht af en sprak zelfs uit dat de kerkeraad van Maassluis geroepen is zijn beschuldiging aan het adres van prof. Kamphuis in te trekken.

De kerkeraad is door de argumenten van de synode niet overtuigd geworden en geeft daarvan in een keurig gedrukt stuk reken-schap. Daarin is het gehele synodebesluit opgenomen met de weerlegging daarvan, verder de briefwisseling met prof. Kamphuis, de brief met aanklacht tegen prof. Kamphuis aan curatoren en aan de Raad van de Kerk te Delfshaven en de daaruit voortgevloeide correspondentie en tenslotte de briefwisseling over beschuldigingen ter Synode gericht aan de Kerkeraad te Maassluis.

De kerkeraad handhaaft zijn standpunt tegenover de uitspraak van de generale synode dat prof. Kamphuis zich schuldig heeft gemaakt door bovengenoemde „wegroeping” aan de zonde van openbare scheurmaking en is daarbij heus niet om argumenten verlegen.

Hij maakt op overtuigende wijze duidelijk dat de uitspraak van de Kerken te Koog/Zaandijk en Wormerveer (dat zij zich niet in de generale synode van Amersfoort-West vertegenwoordigd achten en dat daarom al haar besluiten voor hen niet van kracht waren, omdat deze Synode door het heenzenden van ds. Schoep de credentiebrieven van Noord-Holland in feite niet had aanvaard) geen breuk met het verband der Geref. Kerken betekende. Want — en dit voerde de kerkeraad aan tegen prof. Kamphuis en voert hij aan tegen de generale synode — de synode staat in het

verband der kerken en niet de kerken staan in het verband der synode. Een uitspraak van wijlen prof. dr. K. Schilder, in dit verband afdoende!

Het gemanipuleer van de synode met art. 36 en art. 31 K.O. wordt in zijn voorbijgaan aan de kwestie in geding op duidelijke wijze aan de kaak gesteld.

Maar men leze zelf dit geschrift, dat men in zijn bezit kan krijgen door storting van f 2,— op giro 414091 van Ir. Th. Bremer, Reigerstraat 18, Maassluis. Uit dit geschrift blijkt duidelijk, dat men in Maassluis nog weet, wat de vrijmaking is geweest!

De verschijning van dit geschrift is een teken aan de wand.

Voor enige jaren heeft dr. Douma gezegd, dat er een einde aan de moeiten moest komen op korte termijn en daartoe verwezen naar een generale synode, die daarvoor moest zorgen. Nu is er dan zo'n generale synode geweest en de moeiten zijn er nog; ze zijn zelfs sterk vermeerderd. Het aantal kerken „buiten het verband” loopt naar de honderd en binnen het verband is het nog allerminst rustig. Daarvan ligt o.m. dit „witboek” van de kerkeraad te Maassluis getuigenis af. Velen die nog „in het verband” verkeren hebben een bezwaard gemoed, ook onder de predikanten, terwijl er toch reeds een tachtig buiten „het verband” zijn geplaatst of geraakt.

Een ruïneus verschijnsel.

Was de toestand in de vrijgemaakte kerken zo slecht en waren daar zoveel predikanten — zeg maar: een honderd — en zoveel gemeentelieden — zeg maar: meer dan 25 of 30

duizend — geheel op de verkeerde weg, dat daaruit deze enorme kerkbreuk, die nog steeds doorgaat, te verklaren valt?

Er zal wel nauwelijks een mens zijn, die dit gelooft.

Wel draait de propaganda-molen op volle toeren en wordt nu elk symptoom van verval haastig geregistreerd en den volke kond gedaan. Eerst was dat de overgang van een enkele ondertekenaar van de Open Brief naar de synodaal Gereformeerde Kerken: zie je wel, waar het om gaat? Ze willen ons naar de synodale kerken terugvoeren. Dat doet het nu niet meer, je hoort dit dan ook niet meer te noemen. Nu is het: o die vrije kerken! En men heeft er geen enkel begrip voor, dat men zelf angst voor en afkeer van een vast kerkverband heeft gekweekt en op verschillende plaatsen nog door zijn vervolging van de broeders en dolzinnig achter de laatste generale synodes aanlopen, blijft kweken. Begrip voor elkaar opbrengen is trouwens nooit de sterkste zijde van onze vrijgemaakte Kerken geweest.

Thans doet zich hetzelfde verschijnsel voor als in de jaren van de vrijmaking, alleen in versterkte mate. Toen bond men aan leerbeslissingen, die niet in Gods Woord gegrond waren en voerde men een dwangstelsel in om ze door te voeren: schorsingen en afzettingen waren niet van de lucht en men zette buiten het verband. Dit vond geen weerklank in de consciëntie van velen. De vrijmaking was er het gevolg van en de onrust in eigen gelederen bleef. Al vijf en twintig jaar lang hebben de generale synodes van deze kerken er mee van doen gehad. De thans zittende zal er tegen het einde van de volgende maand aparte zittingen aan wijden en de voor deze zaak benoemde commissie stelt voor de leeruitspraken van 1942 en de Vervangingsformule van 1946 terug te nemen en de daarmee sa-

G. Janssen - Amsterdam

Mededeling inzake de Redactie

Het Bestuur van de Persvereniging „Opbouw” en de Redactie van dit blad delen aan de leden van de vereniging en aan de lezers van dit blad mee dat met ingang van de nieuwe jaargang dr. J. Bosch, drs. J. G. van Oord en Prof. dr. P. G. Smelik geen deel meer uitmaken van de redactie.

Dr. Bosch is al geruime tijd door zijn werkzaamheden niet in staat geweest enig werk te doen voor het blad of enige invloed uit te oefenen op het beleid, omdat zijn werkzaamheden hem ook niet toestonden de redactievergaderingen bij te wonen. Dit ontslag is door het Bestuur aanvaard.

Tussen drs. Van Oord en Prof. Smelik enerzijds en de overige redactieleden anderzijds bestond en bestaat verschil van inzicht over de te volgen koers.

Dit verschil van inzicht betreft in hoofdzaak de taxatie van bepaalde ontwikkelingen in de Gereformeerde Kerken (synodaal) en daarmee samenhangend de koers welke „Opbouw” ten opzichte daarvan dient te volgen. Dit verschil van inzicht heeft zich toegespitst op de waardering van de „nieuwe theologie” en daarmee samenhangende opvattingen.

Drs. Van Oord en Prof. Smelik zijn van mening dat wij in onze kring wezenlijk voor dezelfde vraagstukken staan als de Gereformeerde Kerken (synodaal) en dat de bespreking volledig ligt BINNEN de grenzen van de christelijke tolerantie en dat derhalve een kritisch meedenken ook in het blad „Opbouw” geboden is.

De overige redactieleden zijn van mening dat het noodzakelijke meedenken in deze problematiek tevens moet inhouden de bestrijding van de zgn. „nieuwe theologie” en van zekere ontwikkelingen, zoals deze zich in de Gereformeerde Kerken (synodaal) voltrekken.

Het bleek ook na langdurige en vriendschappelijke besprekingen niet mogelijk binnen deze redactie wat dit betreft tot één beleidslijn te komen.

Daarom boden drs. Van Oord en Prof. Smelik hun ontslag aan, dat door het Bestuur geaccepteerd is.

Het Bestuur en de Redactie danken de afgetreden redacteuren voor hun bijdrage in de redactionele arbeid en zullen verdere medewerking zeker op prijs stellen.

Tot de redactie is toetreden De Heer D. W. L. Milo te Vierhouten.

Bestuur en Redactie

menhangende schorsingen van Schilder en Greijdanus op te heffen, enz. Zie Waarheid en Eenheid van 24 mrt. 1970.

In onze kerken heeft men de Open Brief aangegrepen om opruiming te houden: ds. Schoep werd om zijn ondertekening ervan van Amersfoort heengezonden. Dat was het startsein voor een alomvattende campagne. De kerken in Noord-Holland werden niet in Hoogeveen geaccepteerd, omdat zij o.m. de ondertekenaars van de Open Brief hadden geduld. In het synodebesluit van Hoogeveen, dat de aanklacht tegen prof. Kamphuis afwees, komt ook de Open Brief weer opdraven. De reeds genoemde uitspraken van de kerkeraden van Koog/Zaandijk en Wormerveer hadden nog te meer een „kerk-ontbindend” karakter, vanwege haar samenhang met de uitspraak van de generale synode van Amersfoort-West 1967, dat er een aanvaardbare tegenstrijdigheid bestaat tussen enerzijds de instemming met de belijdenis der kerk en anderzijds de inhoud van de „Open Brief”. (II, van oordeel.)

Er is een geweldige campagne tegen de Open Brief gevoerd van meer dan een jaar lang. Van alles is er van gezegd, een eigen interpretatie is ervan gegeven. De ondertekenaars ervan zijn in hun ambtelijke positie aangetast; wie daaraan niet mee wilde doen, werd gebannen, maar het resultaat is triest.

Duizenden en nog eens duizenden zijn niet overtuigd geworden.

Waarom niet?

Omdat ze het met de Open Brief eens waren?

Dat zeker niet, al zijn er ongetwijfeld zulken. Alleen niemand kan zeggen: hoeveel. Dat doet ook niet ter zake. Maar men heeft zich niet in de maling laten nemen en nuchter geconcludeerd: Er staan geen ketterijen in en die alleen zouden maatregelen als getroffen werden, naar art. 79 K.O. gewettigd hebben. Men was het met de Open Brief eens of gedeeltelijk oneens, of vrijve! geheel eens, maar men legde de enig goede kerkelijke maatstaf aan: Staan er ketterijen in? Weigert men de belijdenis vast te houden? en liet zich niet door welke breed uitgespannen redenering ook daarvan afbrengen.

Zo werd het opereren tegen vanuit de Open Brief een tragische misrekening en het vanuit dat eenmaal zich vastbijten in de Open Brief van consequentie tot consequentie voortgedreven worden een dubbele tragedie.

De rust is niet gekomen, wel een enorme breuk, die nog steeds voortwoedt en de onrust in eigen gelederen blijft. Het kerkelijk geweten blijft spreken.

—o—

Intussen, duidelijk wordt dat het gemakkelijk is een kerkelijke gemeenschap te breken dan te bouwen. Dat mag ook ons tot voorzichtigheid stemmen. De verbreking van een kerkverband zoals wij dat beleefd hebben kan gemakkelijk leiden tot een reactiehouding, die, hoe begrijpelijk ook, toch geen perspectieven biedt. Het breken van een verband kan gemakkelijk leiden tot allerlei experimenten, die met enthousiasme en idealisme opgezet, weinig anders dan verwarring schepden. Het is een echt kerkelijk besef dat — zie boven — geen vrede heeft gevonden en kunnen vinden in de handelingen van de „zuiveraars”. Een gereformeerd kerkelijk besef, dat diametraal staat tegenover alle sectarisme, dat wegloupt met eigen groep en eigen lievelingsgedachten.

We zullen ons er dan voor hoeden dat we ons niet vervreemden van de kerk van de Reformatie, zoals die institutionair gebroken toch in geestelijke verbondenheid voortleeft in wat men noemt de Gereformeerde Gezindte, die haar eenheid in geestelijk opzicht vindt in de confessie van de Kerk van de Reformatie en haar ideaal van kerkelijk leven in de be Ginselen van de oude Kerkorde. Ideaal, omdat het in de praktijk zo weinig verwezenlijkt is.

Maar zij leeft en roert zich in onze tijd.

Wat wil de Here werken?

Doet Hij haar opstaan in geestelijke kracht en eenheid, in ontferming over de breuk van zijn volk?

Dat is, in overeenstemming met Dan. 9 : 16-19, van Hem te begeren in het gebed: het Schriftgedeelde, waarmee de kerkeraad van Maassluis zijn rekenschap besluit.

De slag om de jeugd

III

In het vervolg van onze twee artikelen onder bovenstaand opschrift geven we hier plaats aan een brief van ds. W. G. Rietkerk van Barendrecht.

Hier is hij:

Geachte ds. Visee,

Met veel belangstelling heb ik uw artikelen-serie „De slag om de jeugd” in de rubriek „Kerkelijk leven” van Opbouw gelezen. U stelt aan het eind van die artikelen de vraag: 'Hoe behouden we onze jongens en meisjes? Niet voor menselijke tradities maar voor het evangelie van Christus en voor de gemeente des Heren? Hoe begeleiden wij hen met het oude evangelie in een nieuwe tijd?' Op deze vraag het antwoord te geven is niet de taak van een enkeling. Maar, zo vat U samen aan het slot: nodig zal zijn, dat wij hen werkelijk begrijpen, onze eigen tijd verstaan en vanuit een diep inzicht in het evangelie hen proberen verder te helpen, waarvoor soms ook bepaalde maatregelen nodig zijn.

In aansluiting hieraan zou ik U graag op het volgende willen wijzen. Ik neem die vrijmoedigheid, omdat U zelf zegt: 'Op deze vraag een antwoord te geven is niet de taak van een enkeling.'

U weet, dat er ook onder onze jongeren velen zijn, die moeite hebben met 'de kerk', en niet weten wat ze moeten met het evangelie, als hun ogen open gaan voor de wereld, waarin wij leven. Aan de andere kant staat dit, dat veel jongeren uit kringen, die al sinds generaties van het evangelie vervreemd zijn, op een nieuwe wijze geïnteresseerd zijn in de boodschap van de bijbel.

Het is typisch, dat het juist deze twee groepen jongeren zijn, die met name door het werk van L'Abri zijn aangetrokken geweest, en daardoor zijn verder geholpen. U weet: l'Abri is de naam van een aantal 'homes' in Zwitserland, Italië en Engeland, die onder leiding van de Amerikaanse Dr. Schaeffer zijn ontstaan in de loop der jaren; deze staan open voor alle jongeren. Ze kunnen er komen met al hun vragen en problemen. Talloos velen hebben hier voor het eerst Christus gevonden.

Ook in ons land is bezig zo'n 'home' te groeien. Ik geloof, dat wij op deze wijze het meest betekenen voor de jeugd in en buiten de kerk: als wij ons restloos open stellen voor hun vragen en die vanuit het evangelie doordenken.

Prof. Rookmaaker, die hier in Nederland, eerst in Amsterdam, nu in Baambrugge zo'n kring begon, ontvangt nu maandelijks een grote groep jongeren, van wie velen de kerk nooit van binnen zagen en anderen hem van binnen niet meer willen zien, maar die hier vol aandacht zijn. Dit werk breidt zich uit. Nu is er, zoals u weet (na het 'Te berde' van Ds. Amelink enige tijd terug) een stal gevonden, beter gezegd gekregen, in Baambrugge, waar na ombouwing continu zo'n 'home' zou kunnen worden opgericht. Alleen... het mooiste zou zijn, als zulk werk nu eens door 'ons' samen zou worden gesteund en gedragen.

En nu kom ik, waar ik eigenlijk wilde zijn. U vraagt: 'hoe behouden wij onze jongens en meisjes voor het evangelie van Christus?'. Hier wordt

Vervolg op pagina 22 - 3e kolom

G. Visee - Kampen

TE BERDE

M'n tante Jo uit Kampen zei dat ik de Kamper Kerkbode eens moest lezen, want het was zo'n goeie. Ik ben haar dankbaar voor dit advies want ik heb daarin een aantal geestverwanten ontmoet. In dit „Kerkblad, weekblad voor de Geref. Kerken in Noord en Oost Nederland” ontmoette ik het echtpaar O. in de door dr. N. 't Hart verzorgde rubriek „van psalmen en gezangen” (20 maart 1970). Dit echtpaar zou volgens vermelde rubriek geschreven hebben:

„Waarom mag een predikant wel regels uit bekende en geliefde gezangen citeren, maar „mag” de gemeente ze niet zingen...?” — Er is (toch nog) „een rijke bron van goede liederen”. — „In het verleden kregen we vaak te horen, dat er andere zaken belangrijker waren”. „Nu mag je weer geen aanstoot geven aan de brs. die ons buitensloten of men zegt: de gemeenten moeten tot rust komen; geen experimenten... Ik ben zo bang dat het weer een op de lange baan schuiven wordt”.

Ds. 't Hart blijkt gelukkig een open oor te hebben voor deze vragen (klachten). Wel wijst hij op de geschiedenis van de gezangenbundel van 1807 die één van de aanleidingen was voor de Afscheiding. Geen gezangen opdringen, zo schrijft hij en verder oppassen dat de gezangen de psalmen niet overwoekeren. Er zijn inderdaad verscheidene goede liederen en

„het zal goed zijn als de kerken zich hierop bezinnen... en gezamenlijk, in onderling overleg met elkaar tot een zekere gedragslijn konden komen. Want het moet geen wanorde worden. Als een bepaalde kerk een bepaald lied wil zingen en dat met een goed geweten kan doen, laat het dan zo zijn, dat ook een andere gemeente dat kan doen. Laat er een onderlinge afspraak wezen. Een onderwerp voor de e.k. landelijke kerkvergadering...? Of moeten we nog even geduld oefenen?”

Ik vrees dat niet alleen deze schrijver zó denkt: laat er geen wanorde zijn. Laat er een onderlinge afspraak wezen!! Oh die (gereformeerde?) orde!! Stel je voor dat de ene gemeente wél zingt: „k Heb geloofd en daarom zing ik...” en de andere gemeente niet, wat dan?? Hebben we dan wanorde? Mag de gemeente in Emmererfscheiderveen „Eén Naam is onze hope, één grond heeft Christus' Kerk...” eerst dan zingen als de gemeenten in Klutsbroek en Oosterend het er mee eens zijn?? Ik ben zo bang, zo heel vreselijk bang dat het weer op een lange baan geschoven wordt. Maar afgezien van deze vertragende procedure, waarom krijgt beter gezegd: waarom kan niet iedere gemeente zijn plaatselijke, zijn N.T.-ische vrijheid behouden om zelf uit te maken hoe zij haar eigen eredienst inricht?

Ik meen dat we het niet geheel zonder kerkverbandelijke vergaderingen en zonder interlokaal kerkrecht kunnen doen — hierover later hopenlijk meer — maar aan de andere kant ben ik er héél diep van overtuigd dat het aantal zaken dat aangewezen is op onderling overleg, aanzienlijk beperkter moet zijn dan in het verleden het geval geweest is.

Een tweede opmerking ter overpeinzing: Waarom mogen in de N.T.-ische periode N.T.-ische gezangen de psalmen niet overwoekeren?

WESTERHUIS

Men neme een huis

De jongelui in onze hoofdstad weten het wel. Nu ze met deze lange winter niet in de open lucht of in de luwte van het Dammonument kunnen verblijven zochten ze een dak boven hun langharige hoofden. En al zoekende vonden ze een aantal huizen leeg. In de Sarphatistraat. Huizen, die eigendom van de stad Amsterdam zijn en bestemd voor een ziekenhuis in de omgeving. Om elk misverstand te voorkomen waren de huizen voorzien van bordjes, die eigenaar en bestemming aangaven.

Maar die huizen stonden leeg. En dat mag niet van de „kabouters” van „Oranje Vrijstaat”... als u het niet wist: dit is de nieuwste naam voor de asfaltjeugd van Amsterdam; zelf gekozen. Die huizen stonden dus leeg. Onze moderne jeugd-van-de-siraat, niet verlegen, brak de huizen open, verwijderde de borden en plaatste nieuwe borden met opschriften als: „in gebruik door moeders met kinderen” en dergelijke.

De dagbladers — een soort riooldienst die in omgekeerde richting werkt — rook kopij en ging dadelijk kijken. Want u weet: de pers verslaat het nieuws niet alleen, maar zorgt zo nodig zelf ook voor het nieuws. Want zo hevig is de nieuwshonger, dat kranten soms voor het nieuws uit lopen en zelf medeplichtig zijn aan dat nieuws. Er is zelfs een hardnekkig gerucht: als zou de staking op een Noordhollandse academie gedateerd zijn door een televisieploeg, die op een bepaalde dag gelegenheid had om opnamen te komen maken.

De dagbladers dan rook kopij, maakte verhalen, lokte nieuwe woonlustigen naderbij. Er kwamen bordjes op deuren: „Hier wonen Maarten en Titia” — „Niet storen” — en zo voort. De televisiemans vroeg: hoe komt u hier zo? Antwoord: gehoord van de radio en gauw er op af, voor alles bezet was. — En u meneer, hoe komt u hier zo terecht? Houdt het niet uit in zijn pension, wil wel eens wat anders. — En u „meneer” en „mevrouw”, hoe bent u hier onder dak gekomen? Samenwoning met anderen was niet meer uit te houden; willen wel een gemakkelijker woonruimte hebben. — En u, hoe bent u hier komen wonen? Wat een vraag: een mens wil toch een dak boven zijn hoofd hebben. U niet soms?

Zo, en daar zaten ze dus. Voor iemand het wist: alle huizen bezet, alle kamers bezet, alle toiletten bezet. Alleen geen water. Licht hadden ze voor elkaar gepeuterd, gas wilde nog niet. Alles geregeld, nu moest alles nog gelegaliseerd worden. En dat ging wel door middel van een deputatie van welbespraakte lieden, die een „eigen” langharig raadslid als reis Leider charterden om door te dringen tot de stadsregeerders.

En wat dacht u: werden ze door de schout en zijn ridders van de blauwe steentjes voor het aloude stadhuis op de Dam verjaagd? Zijn ze op poene van stokslagen en brandmerk gesteld? Welnee. Een nette ambtenaar stond de heren te woord: wat de heren wensten? Antwoord: kennisname van het feit dat ze noodgedwongen een aantal huizen hadden geannexeerd, overmits het gemeentebestuur in gebreke was gebleven hun nette woningen aan te bie-

den. Het mooiste kwam nog. „Misschien wel niet geheel volgens de letter van de wet — maar toch wel overeenkomstig de moderne legaliteit”. Zo werd deze „aksie” even verbluffend als doeltreffend gemotiveerd.

—o—

De burgemeester was er niet gelukkig mee. Hij moest net naar Japan, kon er niet teveel aan doen, maar liet zekerheidshalve weten dat hij de panden vermoedelijk zou laten ontruimen. En inderdaad: zijn loco liet opruimen. Met zachte hand natuurlijk, met tact, vriendelijkheid, begrip en gepaste uiting van deernis ten aanzien van de „vrouwen en kinderen”. Want o, wat is onze jeugd fijngevoelig wanneer ze eens 1% korting krijgt op dit soort vrijmoedigheden. Ze laat zich als helden wegslepen en arresteren als het moet, maar wee de agent van politie wiens voet „per ongeluk” het zitvlak van een meegesleepte kolos raakt! Die is nog niet jarig.

En zo wil het verhaal dat een der politiemannen een brandend sigarettenpeukje „per ongeluk” door een brievenbus van een bezet huis liet glijden... op een stapel pamfletten. Waarom? Wilde hij vlammend protesteren tegen die mateloze ordeverstoring? Wilde hij ten onrechte een odium van strafwaardigheid op de onnozele jeugd leggen? Wilde hij de brandweer te hulp roepen, om met waterkanonnen de bezetters te verdrijven? Het zal nog wel blijken: want waar de bezetters ook te kort mochten zijn geschoten... ze hadden wel en degelijk de ontruimingsactie gefilmd. En toevallig een duidelijke opname vastgelegd van deze „poging tot brandstichting”. Er kon dus heus wel iemand voor de bijl gaan, zij het dan een huurling van de establishment.

—o—

Intussen. Het is tot de vroege vaders van Amsterdam doorgedrongen, dat hun zonen en dochteren huizen wensen. De vroege vaders, die wel een schijn van gezag maar geen conflicten wensen, beloofden andere huizen beschikbaar te zullen stellen. Zodat de hope des vaderlands haar doel volledig bereikt heeft. Ze heeft de aandacht gevestigd op een nieuw maatschappelijk euvel: leegstaande huizen tijdens woningnood. En alle nieuwsmedia werpen zich op deze pestilentie: leegstaande huizen.

Hoe is het mogelijk? vraagt men. Zo'n woningnood, zoveel onhoudbare toestanden, en dan zo veel lege huizen!

Wie met vragen zit belle het Centraal Bureau voor Statistiek, kortweg het CBS. En dat antwoordt: er staan in heel Nederland 45.600 woningen leeg. Dat is 1.3 procent van de nationale woningvoorraad. Daarbij inbegrepen uw zomerhuisje, een representatief buiten dat bijna niemand kan bewonen, een aantal woningen die onattractief worden geacht, een aantal woningen waar de vorige bewoners uit trokken en waar de nieuwe nog moeten intrekken, en dan — schrik niet — de wo-

ningen van eigenaren die ze liever leeg dan bewoond verkopen. Mogen ze?

Er was immers een tijd, waarin de huiseigenaar als een gesel der mensheid werd gezien. Iemand kon „zo hard als een huisbaas” zijn. Toen was de huisjesmelker een woekeraar, die geld trok zonder er voor te werken, een kapitalist. Maar sedert onze regering de huishuren als de sluitpost op het nationale economische beleid hanteerde, werd de positie van de huiseigenaar steeds minder begerlijk. De kleine spaarder krijgt 6 tot 8 procent rente aangeboden, en de huiseigenaar zou met 2 tot 3 procent genoeg moeten nemen? Dat is discriminatie — zij het anders dan waarvoor het woord meest bedoeld wordt. Het rendement van vooroorlogse huizen mag dan nog redelijk zijn — maar voor de naoorlogse huizen is de opbrengst bepaald te laag voor het onderhoud: laat staan voor rendement. Het huizenbezit is ongewenst geworden — tenzij voor „zelfbewoning”. Het is trouwens voor een grote categorie mensen niets onvoordeliger meer een eigen huis te kopen, dan een te huren — waardoor de groep „huiseigenaars” ongelukkig stijgt. En waardoor heel het klasse-voordeel tegenover deze medemens verouderd raakt.

—o—

Men spreekt namelijk van „doorstroming” in de woonwereld. En daarmee wordt bedoeld: dat mensen met hogere inkomens de duurere huizen zullen nemen, zodat de goedkopere huizen beschikbaar komen voor jonggehuwden en maatschappelijk minder bedeelden. Van overheidswege wordt ernstig aangedrongen op deze doorstroming, zowel met woord als met daad.

Welnu. Zouden er geen lege huizen zijn, dus zou alles bezet zijn, dan zou dit doorstromingsverkeer zijn lamgelegd. Juist terwille van een herordering der huurwoningen, waarbij de regering streeft naar een minimum percentage van elks inkomen, dat aan woninghuur besteed zou zijn, is het noodzakelijk dat een of enkele procenten van het woningbestand leeg staat. Een cijfer als 1.3% is dus niet om wakker van te liggen. Een totaal van 45.600 woningen is volkomen gezond.

Maar hoort toe. Vandaag schalde de radio, dat er niet minder dan 456.000 woningen leeg zouden staan. U zult zeggen: dat is precies tien maal zoveel als CBS ons wil doen geloven? Jawel. Maar sommige lieden, die de lagere school met of zonder vrucht hebben doorlopen, plaatsen de komma altijd verkeerd wanneer het om getallen gaat, die boven hun weekloon uitkomen. En ditmaal draafde de radiomeneer maar door: bijna een half miljoen woningen leeg, op 13 miljoen mensen, dat is een op de acht woningen leeg... en daar doet onze regering maar niets aan.

Misschien dat de mammoetwet onze vaderlandse jeugd beter rekenen en lezen bijbrengt? Laten we het hopen. En, indien dat mogelijk ware: ook wat meer discipline? Laten we dat zeker hopen. U zult zeggen: het is dé jeugd van Nederland niet, die zich zo dwaas gedraagt; het is een zeer gering percentage. Accoord. Maar één vlieg kan een pot zelf bederven, zei de spreukendichter.

Postuum eerherstel voor prof. dr. K. SCHILDER en prof. dr. S. GREJDANUS?

De generale synode van de Gereformeerde Kerken zal in de zitting die zij van 27 tot 29 april zal houden een voorstel behandelen om postuum eerherstel te verlenen aan prof. dr. K. Schilder en prof. dr. S. Greijdanus. Commissie V., waarvan ds. H. Schut rapporteur is, heeft naar aanleiding van enkele ingekomen stukken een rapport opgesteld. Aan het eind daarvan heeft zij de volgende voorstellen gedaan:

De synode heeft kennisgenomen

van de brieven van de kerkeraden van Rotterdam-Zuid (Katendrecht), Amsterdam-Zuid (Overtoom) en Amsterdam-West (Slotermeer/Geuzenveld), behelzende o.m. verzoeken tot concretere schuldbelijdenis i.v.m. de tuchtmaatregelen van 1944.

De synode overweegt

1. dat de tuchtmaatregelen van 1944 onmogelijk zijn los te denken van de leerbeslissingen van 1942;
2. dat deze leerbeslissingen bedoeld waren als interpretatie van bepaalde onderdelen van de gereformeerde belijdenis;
3. dat vanuit de eenmaal genomen leerbeslissingen met een haast dwingende inhaerente kracht de volgende synode geleid werd tot de uiterste consequenties t.w. de tuchtmaatregelen van 1944, nl. de schorsing en afzetting van de professoren Schilder en Greijdanus en de wering van kandidaat H. J. Schilder uit het ambt van predikant.

De synode spreekt uit

1. dat zij de roeping en de bedoeling van de synode van Utrecht 1943-1945, om de belijdenis en orde der kerk te handhaven erkent en begrijpt;
2. dat het nemen van de leerbeslissingen van 1942 niet beantwoordde aan de roeping onzer kerken tot het beleven van de **ware katholiciteit** der kerk van Christus,

1. omdat tengevolge van het falen der broederlijke de interne communicatie binnen onze kerken in ernstige mate was verstoord;
2. omdat het ten enenmale ontbroken heeft aan het nodige overleg

met de andere kerken in Nederland die dezelfde gereformeerde belijdenis bezitten;

3. omdat de synode, ondanks aandrang van verschillende kanten, niet heeft willen wachten tot na het einde van de oorlog met de afhandeling der bezwaarschriften en wat daaruit voortvloeide, om alsdan te kunnen komen tot een grondig beraad met de eigen kerken in Indonesië en tot een consultatie met de zusterkerken van eenzelfde confessie in het buitenland.

3. dat het onder punt 2 gestelde grote deels ook geldt van de beslissingen en uitspraken van de buitengewone synode van Utrecht 1946 (de zgn. vervangingsformule enz.).

De synode besluit:

1. tot het intrekken van de leeruitspraken van 1942 en de vervangingsformule van 1946;
2. tot het vervallen verklaren van de tuchtmaatregelen van 1944, omdat die van de leerbeslissingen van 1942 een logisch, maar desniettemin toch onverantwoord en schuldig stellend gevolg waren;
3. tot het openlijk erkennen van haar schuld in dezen voor het aangezicht van God en ten overstaan van de vrijgemaakte broeders en zusters;
4. tot het openlijk postuum in hun kerkelijke eer herstellen van de professoren Schilder en Greijdanus;
5. tot het alsnog mogelijk maken van een ambtsaanvaarding in onze kerken door br. H. J. Schilder, thans vrijgemaakt hoogleraar te Kampen;
6. tot het richten van een brief zowel naar de synode van de Vrijgemaakte Kerken als naar de „Vrijgemaakte Kerken buiten het verband” met de mededeling van het beslotene en een dringend verzoek tot samenspreking;
7. tot het toezenden van besluit en rapport aan de adressanten.

—o—

In het nummer van 17 april hopen wij aan dit voorstel bijzondere aandacht te schenken.

(Uit: „Kerknieuws” van Scôcps)

God „in elkaar zit”. Het is alsof ze in Gods raad gezeten hebben en in de geheimen van Gods deugden zijn doorgedrongen. Ik gun ieder z'n plezier, ook bovengenoemde filosofen en theologen. Maar als iemand mij vertellen wil, dat God het onveranderlijke Zijn is of iets dergelijks, dan leg ik dat rustig naast mij neer. De Schriften spreken anders over Hem. Als over de levende God, die barmhartig is, maar ook toornen kan. Die zijn aangezicht naar zijn volk wendt, maar dat ook verbergen kan. Die z'n volk verkiest en daarin behagen heeft, maar het ook verwerpt als het andere goden dient.

Het is merkwaardig, dat we met deze beweeglijkheid Gods wel rekenen als we spreken over het verbond. Er is wel een tijd geweest, dat ook in gereformeerde kringen de schriftuurlijke kijk op het verbond verloren was gegaan. Aan de Universiteit had ik niet geleerd verbondsmatig te preken. Toen een collega omstreeks 1930 mij vroeg of ik in m'n prediking wel rekende met het verbond, moest ik erkennen, dat ik dat niet deed. Toen heeft hij mij uiteengezet, hoe in m'n preken moest uitkomen, wat in Jesaja 3:10 en 11 staat: „Zegt van de rechtvaardige, dat het hem zal welgaan, want hij zal de vrucht van zijn daden eten. Wee de goddeloze, het zal hem slecht gaan, want het werk van z'n handen zal hem worden vergolden”. Ik wist nauwelijks wat onder „rechtvaardigen” en „goddelozen” van het verbondsvolk was te verstaan. Waarschijnlijk leefde ik met veel gereformeerden in de gedachte, dat het met „ons” vanzelfsprekend wel in orde was en wel in orde zou komen in de toekomst ook. Over het algemeen was de overtuiging wel, dat de HERE het met ons nogal goed had getroffen.

Nog in de dagen der vrijmaking hoorde ik een kerkeraadslid zeggen, dat de HERE nooit meer op zijn volk kon toornen en dat we geen straf ooit meer hadden te vrezen. En hij was de enige niet, die er zo over dacht. Kastijding, ja het was mogelijk dat dit Gods volk overkwam. Maar van straf was geen sprake meer. Die had Christus voor zijn uitverkoren volk gedragen en die hadden we nooit meer te vrezen. Dat zat ook wel achter de bekende formule „houden voor wedergeboren” of „houden voor uitverkoren”. Van eigenlijke, echte bondsbreuk en bondswraak kon niet gesproken worden naar men meende.

Wat het verbond betreft zal het ons allen wel duidelijk zijn, dat dit wel degelijk kan worden verbroken en dat we rustig mogen waarschuwen voor de verbondswraak, die verbondsbrekers hebben te verwachten. Maar als we horen van uitverkiezen en uitverkiezing dan verbinden we daaraan wel de gedachte van onveranderlijkheid en onbeweeglijkheid. Kan een uitverkoren volk wel verworpen worden? Zou de HERE dan zijn eigen volk kunnen verstoten? Is verkiezen en verkiezing niet iets anders en iets meer dan het verbond oprichten? Is het niet iets heel bijzonders of aparts?

Voor een paar dagen vertelde mij een goede vriend, dat een zekere oude en wijze dominee van de verkiezing het volgende had gezegd: „Verkiezing is een pronkkamer of een pronkkamer. Maar het is er mee als met een pronkkamer. Ze is mooi en je kunt er mee pronken. Doch je moet er maar niet te veel komen. Zo moet je ook maar niet te veel met verkiezing bezig zijn”. Zo ongeveer herinner ik mij.

Daarmee was en ben ik het niet eens. Omdat het niet naar de Schriften is naar ik meen. We mogen gerust zeggen, dat in het O.T. het verbondsvolk ook genoemd mag worden: het verkoren volk. En als we zeggen — en dat mag — dat God op zijn verbondsvolk toornen kan en werkelijk getoorned heeft, dan mogen we ook wel zeggen dat de HERE soms zijn verkoren volk verworpen heeft. Dat wil niet zeggen, dat Hij het verbond verbreekt, dat Hij met Abram heeft opgericht. Maar wel, dat zijn kinderen kunnen „liegen”, niet beantwoorden aan de bestemming en daarom gestraft worden. Het is wel naar de Schriften als psalm 89:13 (berijmd) zegt:

„Maar zo zijn kinders ooit mijn zuivre wet verlaten,

VERKIEZEN EN VERKIEZING

6. De verkiezing en de levende God.

De vorige week heb ik gewezen op de beweeglijkheid van God in de verhouding tot zijn volk. Als het verkoren volk meende, dat het nooit iets van Hem te vrezen zou hebben dan vergiste het zich. De HERE kan met zijn volk doen, wat een pottenbakker met het leem doet. Een misvormde klomp knijpt hij in mekaar en dan maakt hij een nieuwe vaas of kruik. Zó doet de HERE met zijn volk. Het is niet zo: eens verkoren altijd verkoren, eens verloren altijd verloren. De God van Abraham en Jakob en Izak is de levende God. Die

ingrijpt in het leven van zijn volk met zegen of vloek. Het is zijn lust om zijn volk wél te doen. Maar als het Hem de rug toekent toorn Hij en zal het „zijn straffen gadeslaan”.

De God van Israël, zoals de Schrift Hem openbaart, is anders dan de God der filosofen en theologen. Die filosoferen over God en vormen van Hem een idee. En theologen fabriceren soms ook een beeld van Hem, dat met de werkelijke en ware God weinig of niets te maken heeft. Als men hun boeken leest krijgt men de indruk, dat zij weten hoe

zo 't richtsnoer van mijn recht ter reegling niet kan baten, zij zij ontheiligen, wat Ik heb voorgeschreven, dan mogen zij gewis voor mijne straffen beven!

Waarschijnlijk heb ik dit vers vroeger jaren haast niet durven opgeven. Kon ons dat overkomen? Dat wij voor Gods straffen hadden te beven?

Later heb ik leren verstaan, dat „vrezende en bevende” ook wel bij het leven des geloofs behoort. Laten we het maar niet vergeten. Dat gevaar is er altijd weer.

Hoe erg een verkoren volk de HERE kan tergen door z'n zonden blijkt vooral uit de Profeten. Het wordt soms Sodom gelijk. Zo spreekt Jesaja in 1:10: „Hoort het woord des HEREN, bestuurders van Sodom; neigt uw oor tot de onderwijzing van onze God, volk van Gomorra. Waartoe dient Mij de menigte van uw slachtoffers? ... Wanneer gij uw handen uitbreidt, verberg ik mijn ogen voor u; zelfs wanneer gij het gebed vermenigvuldigt, hoor Ik niet; uw handen zijn vol bloed”. Dan volgt een oproep tot bekering. De HERE heeft het verbond niet verbroken en Hij is niet vergeten, dat Hij dit volk heeft uitverkoren. „Als gij gewillig zijt en luistert, zult gij het goede des lands eten”. De HERE heeft geen lust in de dood van een zondaar. Ook niet in de ondergang van een zondig volk. Maar wee als het zich niet bekeert: „Als gij weigert en weerspanning zijt, zult gij door het zwaard worden verteerd, want de mond des HEREN heeft het gesproken”. En dit is niet de enige keer, dat het volk Gods wordt vergeleken met Sodom en Gomorra. Men zie er maar een concordantie op na.

Een ander voorbeeld van diep verval wordt ons van Hosea. Tot hem zeide de HERE: „Ga heen, neem u een ontuchtige vrouw en kinderen uit een ontuchtige geboren, want het land wendt zich in schadelijke ontucht van de HERE af”. Van die kinderen ontfermt hij één noemen: Lo-Ruchama, niet-ontfermd. Als volgt verklaard: „Want Ik zal Mij voortaan niet meer over het huis Israëls ontfermen, dat Ik hun iets vergeven zou”. Een andere zoon moet genoemd worden: Lo-Ammi, dat is „niet-mijn-volk”. Als volgt verklaard: „Want gij zijt mijn volk niet en Ik zal de uwe niet zijn”. Gods volk kan worden en verworden tot niet-Mijn-volk. En een natie, waarover de HERE in zijn verkiezende liefde zich ontfermd heeft, kan vervallen tot niet-ontfermd. Niet door schuld van de verkiezende God, maar door eigen schuld.

Met veel andere voorbeelden uit de Profeten zouden deze gevallen te vermeerderen zijn. Het is dunkt mij niet nodig. Ze zijn ons wel bekend. Maar ik noem deze toestanden om ons er aan te herinneren, dat Gods verkiezing geen vrijbrief is om in zonde te leven. Wie op ijdele wijze roemt in het verkoren zijn en daaraan de gedachte verbindt: „Nu is de HERE verplicht mij nooit te verwerpen”, zal ondervinden dat God niet met Zich laat spotten. We mogen ter harte nemen, wat we elke zondag in de kerk horen — of horen we het niet meer? —: „Want Ik, de HERE uw God, ben een naijverig God, die de ongerechtigheid der vaders bezoekt aan de kinderen, aan het derde en aan het vierde geslacht van hen, die Mij haten”. Dat is gezegd tot een volk, door God verkoren om Zijn volk te zijn. Het merendeel van die natie is omgekomen in de woestijn. Wie zou menen, dat dit alles maar oudtestamentisch is vergist zich.

Maar wat betekent het dan, dat God zijn volk heeft verkoren? Heeft het daar wel iets aan? Staat het dan niet op één lijn met de heidenen?

Ik kan de vraag ook zo stellen: Wat betekent het, dat God met Abraham en zijn zaad het verbond heeft opgericht, als zijn kinderen toch kunnen omkeren door ongelof? Heeft dat verbond dan wel enige waarde?

Als ik het wel heb aarzelen wij om verkiezing en verbond gelijkwaardig te achten. Verkiezing heeft voor ons besef een meerwaardige boven het verbond. Het is voor mij de vraag of dat wel goed is. Gods verbonds-

H. J. Jager - Kampen

volk is Gods verkoren volk en Gods verkoren volk is Gods verbondsvolk.

En nu terug naar de vraag: Wat betekent verkiezing voor het volk des HEREN als het toch nog Gods toorn heeft te vrezende?

Het antwoord is: Gods verkiezing is waarborg, dat Hij zijn volk niet voor altijd en niet definitief zal verstoten. In dagen van verval, als de profeten het oordeel aanzeggen aan een volk, dat Gomorra gelijk is geworden, spreken ze toch ook van een overblijfsel of een rest. En ze beroepen zich op Gods eeuwige ontferming en zijn grondeloze barmhartigheid. Waartoe ook een goddeloos volk altijd weer de toevlucht mag nemen, zich bekerend van de ongerechtigheid. Als de HERE zijn volk verwerpt, is dat nog geen altoos-durende verwerping. We lezen immers in Jeremia 31:37: „Zo zegt de HERE: Als de hemel boven te meten is en de fundamenten der aarde beneden na te speuren zijn, dan zal Ik heel het nageslacht van Israël verwerpen om al hetgeen zij gedaan hebben, luidt het woord des HEREN.

Voor al in de profetieën van Jesaja komt dat woord overblijfsel of rest dikwijls voor. In bovengenoemde tekst Jes. 1:9 is al sprake van „enige weinige ontkomenen”, die de HERE heeft overgelaten. In Jesaja 10:20 lezen we: „En het zal te dien dage geschieden, dat de rest van Israël en wat van Jakobs huis ontkomen is, niet langer zullen steunen op hem, die ze sloeg, maar in waarheid zullen steunen op de HERE, de Heilige Israëls. Een rest zal zich bekeren, de rest van Jakob tot de sterke God”. De gedreigde verdelging voltrekt zich. Maar de HERE zal een rest overlaten. Dat zich beroept op Gods verbond en dat de toevlucht neemt tot Gods verkiezende liefde. In tijden van benauwdheid herinneren de profeten aan het verleden, aan wat de HERE toen gedaan heeft. En ze wijzen naar de toekomst, waarin ze het heil zien dagen. En ze smeken God, die zijn volk verkoort en het verbond met hen oprichtte als volgt: „Verwerp niet om uws naams wil, ontteer niet uw heerlijke troon! Gedenk; verbreek niet uw verbond met ons! Zijn er onder de nietigheden der volken, die het laten regenen? Of kan de hemel regenstromen geven? Zijt Gij dat niet, HERE onze God? Zullen wij op U hopen, want Gij doet dit alles”. Jeremia 14:21.

INGEZONDEN

Kerkverband?

Ongeveer een jaar geleden hoorde ik prof. Kamphuis in Amsterdam de mensen die de belijdenis disputabel stellen (dus Oren Briefschrijvers + aanhang) aanduiden als: de avonturiers van de toekomst.

Nu is een avonturier iemand die zonder weloverwogen beleid de toekomst tegemoet gaat. Hij wil niet gebonden zijn, maar ziet wel hoe het leven rolt en handelt naar bevind van zaken. Prof. K. wilde maar zeggen: zonder kerkelijke papieren geen toekomst voor de kerk! Enige tijd geleden hoorde ik ds. G. Janssen in Amersfoort zeggen dat wil de toekomst hebben, er een kerkelijk verband moet zijn, een organisatie, kerkelijke papieren. Immers wilt u weten hoe het afloopt met de vrije kerk, die ook Opbouw 10-10-'69 blz. 200).

Ik moet zeggen dat de beweringen van prof. K. in principe gelijk zijn aan die van ds. Janssen. (Dat is dan wel het enige geval van overeenkomst tussen beide.) Maar als de kerk

alleen maar toekomst heeft wanneer ze zich kan vastgrijpen aan de kerkelijke papieren is de Bijbel toch wel een zeer onvolledig boek. In het N.T. wordt regelmatig gesproken over dwaalleraars en dan wordt de gemeente wel eens een kerkelijk papier aangeboden als houvast!

Als het ligt aan ons verduisterde en zondige hart dat we de Bijbel niet goed (willen) lezen, hoe zullen we dan kerkelijke papieren opstellen die meer zekerheid bieden dan Gods Woord?

Daarom kerkelijke papieren dan ook geen garanties bieden voor de toekomst is in het verleden talloze malen bewezen! Dat ds. Janssen bang is voor reactie op de kerkelijke situatie van nu, is duidelijk, maar alles wat uit reactie gebeurt hoeft nog niet verkeerd te zijn. Er gebeuren inderdaad in sommige gemeenten ineens dingen uit reactie op het vrijgemaakt zijn, die niet getuigen van rustig overleg, maar veeleer prof. K. en de zijnen aanleiding geven om te zeggen: Zie je nu wel, we hebben het altijd wel gezegd dat ze die kant uit wilden, het is maar goed dat we ze weggezuiverd hebben! Zo moet het niet. Laten we aan de ene kant rustig doorgaan met gemeente des Heren te zijn, nu we niet meer gemeente des Heren te zijn, weeschaal hoeven te leggen, maar aan de andere kant niet wéér een bouwwerk van kerkelijke papieren en organisaties optrekken. De Bijbel spreekt daar niet van. De teksten die aangehaald worden om het kerkverband te bewijzen, wijzen alleen in de richting van een Kerkband, op onderlinge contacten. Dat is wat anders dan de organisatie die wij daar in het verleden van hebben gemaakt.

J. O. Scheltens

Vervolg van pagina 19

De slag om de jeugd

U en alle andere leden van onze gemeenten een concrete mogelijkheid gegeven om iets te **doen** in 'de slag om de jeugd'. Om niet alleen er over te praten, maar mee te leven, te bidden en te geven. In die volgorde. Nodig is, dat er een achterland is van mensen, die voor zulk werk een hart hebben. Dan mogen we hopen, waarvoor we bidden, dat er ook mensen zijn, die zich materieel aan zulk werk willen geven. De een geeft zijn tijd, de tweede zijn kracht, de derde zijn geld. Om zo — zoals U wilde — **samen** iets te doen voor de jeugd van onze tijd, opdat wij niet opnieuw na enige tijd zullen moeten constateren, dat wij 'de boot gemist hebben'.

W. G. Rietkerk,
Barendrecht.

Tot zover de brief van ds. Rietkerk.

Het is bekend dat meerderen uit onze gederen contact houden met l'Abri en het lever van dr. Schaeffer. Reeds in deze brief lezen we de namen van prof. dr. H. R. Rookmaaker, van ds. Rietkerk. Ook de zending van Kampen van ds. A. H. Reitsema en zijn (Amerikaanse) vrouw waren te noemen. Maar er zijn er meer.

Nu hebben we een dubbel verzoek:

1. Aan ds. Rietkerk het initiatief te willen nemen door de gevraagde steun aan het in Baambrugge begonnen werk.

2. Aan allen, die bereid zijn dat werk te steunen, of zelf voor de jongeren binnen of buiten onze kerk iets in deze geest te ondernemen, een briefkaart met hun naam en adres te zenden aan ds. W. G. Rietkerk, Appeltuin 10, Barendrecht.

Dan is er een begin.

En dan kunnen we samen zien wat we voor de jeugd in en buiten de gemeenten kunnen doen.

U hoort er meer van!

Boekbespreking

John Knox en de Institutie van Calvijn.

Over dit onderwerp heeft de Zuidafrikaanse predikant V. E. d'Assonville een proefschrift geschreven. Op grond daarvan heeft hij de doctorsgraad verworven aan de universiteit van Natal.¹⁾

In het inleidend woord brengt hij dank aan onderscheidene hoogleraren en andere mensen, die hem op enigerlei wijze bij z'n studie behulpzaam zijn geweest. Bovendien brengt hij met name dank aan de onderscheidene gemeenten van de zogenaamde „Dopperkerk” welke hij heeft mogen dienen en nog dient. De laatste gemeente, die hij nog dient, is die van Pretoria-Sunnyside. Van deze gemeenten heeft hij niet anders dan bemoediging en ondersteuning bij zijn studie ondervonden.

D'Assonville heeft een onderzoek ingesteld naar de beïnvloeding van John Knox — de man die de reformator van Schotland wordt genoemd — Daaruit blijkt dat hij de uitgaven van 1559 heeft door Calvijn en met name door Calvijns Institutie. De resultaten van dit onderzoek zijn uitgegeven in dit keurig verzorgde en goed uitgegeven boekwerk dat zó kon worden uitgegeven dank zij de financiële hulp van de Raad voor onderzoekingen op het gebied van de menswetenschappen in Natal. (Human Sciences Research Council).

Dat Calvijn en niet Luther de grootste invloed op John Knox heeft uitgeoefend was bekend en werd over het algemeen door iedereen erkend. Dit behoefde niet te worden aangetoond. Er waren echter wel vragen met betrekking tot deze beïnvloeding. Hoedanig was de aard van deze beïnvloeding? In welke tijd heeft deze beïnvloeding geheel of het meest plaats gevonden? Waar is deze beïnvloeding het duidelijkst te vinden? Dit zijn de vragen waarmee d'Assonville zich heeft beziggehouden. Omtrent deze punten is er tot nu toe verschil van gevoelen geweest. In het bijzonder was dit verschil van gevoelen aanwezig omtrent de invloed van Calvijn op Knox gedurende de periode van Knox' werkzaamheid vóór dat hij Calvijn voor het eerst ontmoette in Genève. Dit was in 1554.

Wat de tijd van de beïnvloeding betreft wijst d'Assonville aan dat reeds in werk van Knox van 1550 duidelijk een directe invloed van Calvijn aan. Vier jaar vóór Knox Calvijn persoonlijk ontmoette verscheen van de hand van Knox een geschrift waarin hij een rechtvaardiging ondernam van de leer dat het sacrament van de Mis afgoderij was. Hij volgt daarin Calvijns Institutie zeer nauwgezet zowel wat in inhoud als ook wat de citaten betreft.

De vraag waar de invloed van Calvijn op Knox het duidelijkst blijkt wordt beantwoord als: bij de leer van de sacramenten. De Mis en haar bestrijding. En de positieve uiteenzetting van de leer van de sacramenten. Opvallend is dat de opvatting van Calvijn dat Woord en Sacramenten niet van elkaar gescheiden kunnen worden, bij Knox zeer op de voorgrond treedt. Een van de geschriften van Knox uit 1554 — het jaar waarin hij naar Genève ging, toont duidelijk hoezeer Knox daarin woordelijk en „slaafs” tegen de Institutie van Calvijn aanleunt. Dit geschrift bevat een verklaring van het gebed. Men kan bijna de gehele verhandeling vinden in het onderdeel van de toen bestaande edities van de Institutie. Wie van mening mocht zijn dat Calvijn vóór 1554 geen invloed op Knox heeft uitgeoefend zal op grond van dit geschrift zijn mening moeten herzien.

Het grootste theologische werk van Knox handelt over de predestinatie of voorbeschikking. Het is van 1559. Daarin zegt hij zelf voor het eerst volgens d'Assonville, dat hij een vurige volgeling van Calvijn is voorzover het de Institutie betreft. Voor het eerst citeert hij uit de Institutie met opgaven van de vindplaatsen. Wat de zakelijke betekenis van het Woord gebruikt hoewel hij de uitgaven van 1539 ook gekend heeft.

Uit dit geschrift blijkt ook van welke aard de beïnvloeding door Calvijn geweest is. De omschrijving van de begrippen en predestinatie (voorbeschikking), providentie (voorzienigheid) en presciëntie (voor-wetenschap) neemt hij van Calvijn over. Ofschoon hij het voornemen te

kennen geeft de opvatting over de predestinatie van Calvijn te verduidelijken, gelukt hem dat maar ten dele. De oorzaak van dit maar tendele slagen in zijn voornemen is gelegen in zijn opzet. Bij hem gaat het niet als bij Calvijn om een uiteenzetting van de leer maar om een apologie een verdediging van de predestinatie. Zijn apologetische opzet wordt door de argumenten van zijn tegenstanders bepaald. Het schriftuurlijk uitgangspunt en het Christocentrisch karakter van de leer omtrent de voorzienigheid, welke beide voor Calvijns uiteenzetting zo kenmerkend zijn, ontbreken bij hem. Door deze opzet en methode ontloopt Knox niet het gevaar van een causaal determinisme. Dit wordt duidelijk wanneer hij het zogenaamde „decretum horribile” of de „dubbele predestinatie” bespreekt. Waar Calvijn vermaant zich niet met de verborgen wil van God in te laten, wél met de andere oorzaak van het verworpen worden namelijk de zonde van de mens, zoals de Schrift dat leert, daar benadrukt Knox, dat Gods wil zo absoluut de grond van de verwerping is, dat alle andere oorzaken daarbij wegvallen. In dit opzicht is Knox verdediger geweest van de gedachtengang welke later met de term supralapsarisme werd aangeduid. Deze term kwam vooral in gebruik in de strijd met Arminius en de arminianen in ons land in de eerste jaren van de volgende eeuw. Het lag buiten het kader van de studie van d'Assonville om aandacht te schenken aan de vraag of en op welke wijze Knox geschrift invloed gehad heeft op de theologen in ons land, die de arminiaanse twisten actief hebben meegemaakt. Het zou interessant geweest zijn daarover ingelicht te worden.

Ofschoon Calvijn en Knox met betrekking tot de leer van de predestinatie op vele punten zakelijk overeenstemden, kan toch niet gezegd worden, dat de verklaring van Knox een zuivere weergave van Calvijns gedachten in deze geeft. Op bepaalde niet onbelangrijke punten wijkt Knox van Calvijn af.

Een zeer belangrijk punt in de leer van de reformatoren was de verhouding van het Woord Gods en de kerk. Deze verhouding staat in het brandpunt van de reformatie van de zestiende eeuw. Knox stemt volkomen in met de andere reformatoren wat betreft de formele plaats van het Woord in de kerk. Met Luther en Calvijn wilde hij de volledige heerschappij van het Woord over de kerk laten gelden. Hij was een vurig verdediger van deze reformatie stelselstudie voor de kerkelijke praktijk niet zonder in deze verhouding betekende, is er tussen Knox en Calvijn nogal wat verschil namelijk Calvijn zoals hij zich in de Institutie heeft uitgesproken. Volgens d'Assonville onderscheidt Knox zich sterk van Calvijn in drie opzichten. Knox benadrukt sterk formeel Deut. 12 : 32 als uitgangspunt. Daar staat: „Al wat Ik u gebiedt zult gij naarstig onderhouden; gij zult daaraan niet toedoen, noch daarvan afdoen.” Daar komt bij dat Knox bijna oud en nieuw Testament vereenzelvigd zodat hij zonder rekening te houden met een openbaringshistorische ontwikkeling in de Schrift, met woorden en uitdrukkingen uit oud en nieuw Testament werkt alsof ze altijd woordelijk kunnen worden overgedragen en toegepast op moderne toestanden en situaties. Zo wordt het Woord Gods als een onzettelijk bevel, zonder rekening te houden met de openbaringshistorische ontwikkeling, tot een overheersend element in zijn theologie en verder in de kerkelijke praktijk met betrekking tot kerkelijke plechtigheden en de liturgie.

Wat betreft de kerk en het kerkbegrip stemmen Knox en Calvijn in hoge mate overeen. De verschillen zijn minder ingrijpend dan die ten aanzien van het Woord. Voor beide is uitgangspunt voor hun denken over de kerk het genadeverbond. Het is opmerkelijk dat beide Calvijn en Knox de grenzen van het genadeverbond ruimer trekken dan alleen om de uitverkorenen. Voor beide is de grondslag van het verbond de belofte van het evangelie en niet de persoonlijke verkiezing. Dit punt was voor het laatst in de Gereformeerde kerken in ons land aan de orde als een strijdvraag in de dagen rondom 1944.

Dominerend bij Calvijn en bij Knox is verder de opvatting dat God zijn kerk alleen door de verkondiging van het evangelie vergadert. Het Woord is het enige middel waarvan de heilige Geest zich bedient om de kerk te bouwen en te bewaren. Dit wordt daardoor dan ook tot het eerste merkteken van de ware kerk. Daarbij

voegt zich vanzelfsprekend het zichtbare Woord namelijk het sacrament. De definitie welke Knox van de kerk geeft is feitelijk bijna woordelijk bij Calvijn te vinden in zijn Institutie en luidt: „daar waar het evangelie van Christus rein wordt verkondigd en waar de sacramenten, zoals Christus deze ingesteld heeft, zuiver worden bediend, daar is de kerk.”

Hiermede staat Knox met zijn opvattingen over de kerk duidelijk in een traditie-lijn met Augustinus en Calvijn, die beide verklaarden dat wie God tot Vader heeft, die heeft de kerk tot moeder.

Hiermede hebben wij een en ander over de studieresultaten van collega d'Assonville verteld. Wij wensen hem van harte in ons blad geluk met de behaalde graad en hopen dat zijn en grondig, maar dit ligt voor het gevoel van betekenis zal zijn. Hij is een collega die op het zuidelijk halfmond gereformeerde zusterkerken mag dienen. Zijn belangstelling voor de gereformeerden in Nederland blijkt in deze studie vooral daaruit dat hij in het werk van Berkouwer, H. Venema en J. R. Wiskerke heeft kennisgenomen, voorzover dit het onderwerp raakte waarmee hij bezig was.

Aan het slot stelt hij — om met John Knox te eindigen, dat Knox geen groot theoloog was en dat het hem eerst dat hij dat zelf onomwonden toestemde. Aan de andere kant was Calvijn een van de zeer groten onder de theologen van gereformeerde confessie.

J. Meester.

¹⁾ De dissertatie: John Knox and the Institutes of Calvin by V. E. d'Assonville, B. A., Th. B., Ph. D. is uitgegeven bij Drakensberg Press Limited, Durban. De ondertitel is: A few points of contact in their theology.

KERKNIEUWS

Beroepen: te New Westminster, Can.: ds. A. Kooij te Emmen; te Murmerwoude: ds. E. J. Oosterhuis te Lemelerveld; te Ede-B: ds. N. Bruin te Helpman.

Aangenomen: naar Groningen-Noord: ds. O. J. Douma te Assen; naar Creil-B en Emmeloord-B: ds. E. Koops te Daarlerveen; naar Bunschoten-Spakenburg-B: ds. J. Strating te Hattem; naar Amsterdam-Zuid-West-B: ds. H. J. de Vries te Mariëberg.

Bedankt: voor Culemborg en Sliedrecht: ds. M. Bakker te Maastricht; voor Hoogeveen-B: ds. T. Boersma te Assen; voor Steenwijk-B: ds. H. J. de Vries te Mariëberg.

Ds. H. H. van der Linden — Op 5 april jl. overleed plotseling ds. H. H. van der Linden, predikant van Die Vrije Geref. Kerk te Kaapstad (Z.-A.). Hij werd 6 juni 1921 geboren. Op 23 november 1958 verbond hij zich aan Die Vrije Geref. Kerk te Kaapstad, waarvan hij, tot zijn dood, predikant bleef.

Ds. C. J. Breen — Vrijdag 3 april jl. werd ds. C. J. Breen bevestigd als predikant van Amsterdam-Centrum-B. Zijn bevestiger was ds. J. C. Post te Pieterburen, die bij deze gelegenheid preekte over 1 Korinthe 3 : 21-23. Na de bevestiging hield ds. Breen zijn intreepredikatie over Handelingen 18 : 9-10.

Ds. C. Bakker — De kerkeraad van Oldenzaal heeft de schorsing van zijn predikant, ds. C. Bakker, met een maand verlengd tot 2 mei 1970.

Ds. Joh. Francke — Zondag 5 april jl. nam ds. Joh. Francke, wegens verkregen emeritaat, afscheid van zijn gemeente te Hoogeveen. Zijn afscheidspreek handelde over Lukas 9 : 30-31 en Openbaring 11 : 3.

Heerenveen — De classis Drachten sprak op 24 maart jl. uit, de credentiebrief van de kerk te Heerenveen (scriba C. Huizinga) niet te aanvaarden, en ook het classisbesluit van januari jl. tegen deze kerkeraad niet te herzien. De credentie-brief van de kerkeraad-scriba A. Rozema werd door de classis aanvaard.

Ds. W. J. van der Linde — A.s. zondag 19 april zal ds. W. J. van der Linde van Drienum bevestigd worden door prof. C. Veenhof.

Hij hoopt zijn intrede te doen in de middagdienst in de Geref. Kerk van Urk.

Het adres van ds. Van der Linde is Kleine Fok 6, Urk, tel. 0 5277 - 1893.

Ten Post — De kerkeraad van Ten Post (praeses ds. M. Doornbos) heeft deze week aan de gemeente medegedeeld dat hij de hem betreffende besluiten van de classis Appingedam niet voor vast en bondig kan houden.

Verder sprak de kerkeraad uit, dat hij in de geest van de meerderheid van onze vrijgemaakte kerken symptomen van de valse kerk opmerkte en dat hij de buiten het verband geraakte kerken en haar dienaren als ware gemeenten van Jezus Christus en als ware dienaren van Hem bleef erkennen.

Daarop heeft ouderling K. Zuur de gemeente opgeroepen zich niet langer onder de leiding van deze kerkeraad te scharen, maar hem als ambtsdrager en opziener te volgen op het rechte gereformeerde spoor.

De classis Appingedam constateerde dat de kerkeraad van Ten Post zich zelf in feite buiten het kerkverband had geplaatst en besloot aan het verzoek om hulp van de ene trouw gebleven ouderling zo goed mogelijk te voldoen, om het gemeentelijke leven in Ten Post in stand te houden, resp. weer op gang te brengen, waartoe de genabuurde kerk te Westeremden werd aangewezen.

Assen — In Assen hebben 3 broeders en 1 zuster m.i.v. 15 maart jl. eigen kerkdiensten belegd en de gemeente opgeroepen zich daar te laten vinden.

Er bestond reeds geruime tijd een gespannen situatie i.v.m. het feit, dat de kerkeraad zich stelde achter de besluiten van de Generale Synodes van Amersfoort-West en Hoogeveen. Omdat in de kerkdiensten en vooral tijdens de gebeden deze positiekeuze duidelijk naar voren kwam, werd het voor meerdere gemeenteleden steeds moeilijker hieronder te verkeren. Ondanks diverse brieven met bezwaren aan de kerkeraad en enkele openbare vergaderingen bleef de kerkeraad zijn weg vervolgen en werden de briefschrijvers d.m.v. ambtelijke bezoeken en in kerkbode-artikelen meermalen vermaand. De situatie verscherpte zich, toen één van de Asser predikanten i.v.m. zijn afvaardiging aan alle synodebesluiten meewerkte en een andere predikant regelmatig bij scheurgroepen vooringing. Het was voor verschillende gemeenteleden onmogelijk, om hiervoor nog langer verantwoordelijkheid te dragen. Zij zagen toen geen andere weg, dan die van het apart vergaderen. Genoemde 3 broeders en 1 zuster hebben de kerkeraad medegedeeld, dat zij zich willen stellen naast de gelovigen, die mede door haar goedvinden buiten het verband der kerken zijn komen te staan.

Op zondag 5 april jl. werden 3 ouderlingen bevestigd. De kerkdiensten, die de eerste weken met bijstand van de kerk van Haren werden belegd, worden gehouden om 11 uur v.m. en 7 uur n.m. in het gebouw van de Chr. Geref. Kerk, Kanaalstraat 37. De kerkeraad van deze kerk verleende alle medewerking en heeft zelfs de eigen diensten met een half uur vervroegd. Het adres van de op 5 april jl. geïnstitueerde kerk is: A. Schepers, Vennebroekstraat 27, Assen, telefoon 05920 - 11504.

Adres diaconie: D. Nijhof, Steendijk 85, Assen, telefoon 05920 - 13364.

Boekhouder: S. v. d. Veen, Bitse 15, Assen, telefoon 05920-15925. Bankrek.: Coöp. Raiffeisenbank te Assen t.g.v. Geref. Kerk (vrijgem.) te Assen.

Preekvoorziening: B. R. Bouwmeester, Zwartwatersweg 195, Assen, tel. 05920-111418.

Hoewel het met de preekvoorziening tot nu toe bijzonder naar wens gaat, zijn er toch nog verschillende data van zondagen op het lijstje van laatstgenoemde broeder, waar nog geen naam achter staat. Vooral de vakantie maanden juni, juli en augustus zijn nog bijna geheel blanco. Mochten er professoren, predikanten of kandidaten een zondag of een dienst willen voorgaan in deze kleine gemeente, zouden die zich dan met genoemde broeder in verbinding willen stellen?

PERSBERICHT

Ds. Richard Wurmbrand in Nederland

De roemeense predikant Richard Wurmbrand zal op donderdagavond, 23 april, spreken in de Noorderkerk van de Gereformeerde Gemeente te Rijssen, en op zaterdagavond,

25 april, in de Houtrushallen te 's-Gravenhage.

Beide samenkomsten vangen om 7.30 uur aan. Een half uur te voren zullen de deuren worden geopend.

Ds. Wurmbrand, die door zijn boeken „De Ondergrondse Kerk”, „Wurmbrand Brieven” en „Bloed en Tranen” grote bekendheid geniet, heeft reeds meerdere malen in ons land op indringende wijze gesproken over de vervolgingen van de Kerk in communistische landen. Zijn doel is de christenen op te wekken tot waarmaardheid tegen het opdringend communisme en tot steun van zijn organisatie „Jezus aan de communistische Wereld”. Deze organisatie, die in vele landen afdelingen heeft, legt zich toe op het verlenen van hulp aan vervolgd christenen en op de verkondiging van het Evangelie aan de communisten.

Heel blij en dankbaar berichten wij U de voorspoedige geboorte van onze dochter en ons zusje

JOHANNA

Wij noemen haar **Hanneke**.

Psalm 139 : 13-16

M. Huizenga
E. J. G. Huizenga-Buesink
Bert, Rens, Mieke, Jenneke

Zoetermeer, 11 april 1970
Douzapad 13

De Heere schonk ons grote vreugde door de geboorte van onze zoon

ARNOUD JOHANNES (Arnoud)

G. van der Ziel
T. G. J. van der Ziel-Godschalk

Enschede, 14 april 1970
Pinksterbloemstraat 18
Tijd.: Ziekenhuis „Ziekenzorg”

Op 11 april is, na een langdurig en geduldig gedragen lijden, door haar HEE-RE en Heiland tot Zich genomen

CATHARINA VOOGT-VAN DER ZEE

Zondag 1.

Woensdag 15 april hebben we haar te Zwartewaal naar haar rustplaats gebracht.

Uit aller naam,
P. Voogt

Utrecht, Mr. Tripkade 26.

TE HUUR GEVRAAGD:

Een kleine

VRIJSTAANDE WONING

of een

GED. VAN EEN WONING

(zitkamer, 2 slaapkamers en keuken) in de omgeving van Velp of Oosterbeek, over de periode van 11 juli t.m. 1 aug. 1970.

Brieven onder nr. 184 bureau Opbouw, Slotlaan 220, Zeist.

In het

WEEKBLAD KERKNIEUWS

onder redactie van W. C. F. Scheps en drs. N. Scheps geven deze week ongeveer dertig in kerkelijk Nederland bekende figuren, o.a.

Prof. C. Veenhof,
Ds. G. Janssen,
Ds. G. Visee en
Ds. B. Telder

hun mening over het voorstel om postuum eerherstel te verlenen aan prof. dr. K. Schilder en prof. dr. S. Greijdanus.

Dit nummer, dat zestien pagina's telt, is afzonderlijk verkrijgbaar à f 1,— (uitsluitend bij vooruitbetaling).

Kerknieuws geeft veel interessant kerkelijk nieuws. De abonnementsprijs bedraagt f 4,35 per kwartaal of f 17,40 per jaar.

Wie zich voor een jaar abonneert, ontvangt een pocket als geschenk.

Toezending na ontvangst van het abonnementsgeld. Een lijst van pockets zenden wij op aanvraag toe.

Adres Red. en Adm.:
postbus 2100 's-Gravenhage,
tel. 070-838372, giro 1534121.

Vraagt U eens enkele proefnummers.

WAPENVELD - Gem. Heerde

Wegens benoeming van een der onderwijzers tot hoofd en wegens uitbreiding, worden gevraagd

2 leerkrachten

per 1 augustus 1970, liefst Vrijgemaakt, voor de klassen 3- en 4/5, bevoegd voor j en r.

De woning van de vertrekkende onderwijzer is beschikbaar.

Wapenveld ligt plm. 10 km van Zwolle, halfuurdienst, op de spitsuren kwartierdienst Zwolle-Apeldoorn.

Brieven met volledige inlichtingen zo spoedig mogelijk aan het Hoofd der School, J. Kleijer, Kanaaldijk 55, Wapenveld, telef. 0 5206 - 8527 huis (8649 school).

Het maandblad *Wapenveld* gaf een ruim 40 blz. tellend themanummer uit over

DE GEREFORMEERDE GEZINDTE

(een portret)

Ook úw portret zit er bij! U ontvangt het franco thuis door f 2,50 te storten op giro 266906 t.n.v. Adm. Wapenveld, Delft. Het nr. werd samengesteld door Prof. Dr. S. v. d. Linde, Drs. A. Noordeggraaf en de redaktie.

JONGE VROUW,

werkzaam bij het onderwijs, zoekt

serieuze kennismaking

met beschaafde heer.

Leeftijd plm. 38-45 jaar.

Brieven onder nr. 174 bureau „Opbouw” Slotlaan 220, Zeist.